

32 TRACTATUS SECUNDUS.

futuras, videri in Verbo. Argumenta quæ contra hanc conclusionem fieri solent, commodius proponentur & solventur tractatu sequenti, quando agemus de scientia possibilium, quæ *simplicis intelligentie* appellatur.

15. Dico quartò, beatos clare & distinctè cognoscere mysteria nostra fidei, cœlum, elementa, ac præcipias partes hujus universi, & ea quæ ad proprium statum pertinent.

Probatur conclusio hoc discursu: Beatiudo perfecte satiare debet omnem appetitum iustum creaturæ rationalis: Beatus autem tripliciter potest considerari, primò ut est elevatus ad ordinem gratiæ, secundò ut est pars universi, tertio quatenus est talis persona particularis, & quatenus fuit in tali dignitate constitutus, puta Rex, Summus Pontifex, Patriarcha religionis, Paterfamilias &c. Et secundum hanc triplicem considerationem, diversa appetit cognoscere objecta. Primo enim modo petit cognoscere mysteria fidei, ut gratiam, lumen gloriae, suam prædestinationem, mysterium Incarnationis, Eucharistie &c. Secundo modo petit cognoscere species, & naturas, ac partes principales hujus universi, ut Angelos, cœlos, elementa &c. Tertio modo petit cognoscere ea quæ pertinent ad suum statum: v. g. D. Gregorius; quia fuit Summus Pontifex, appetit cognoscere ea quæ pertinent ad statum præsentem vel futurum Ecclesie, S. Dominicus ea quæ pertinent ad statum sui Ordinis, S. Ludovicus ea quæ pertinent ad statum regni Francie: Ergo Beati cognoscunt per visionem beatificam mysteria nostra fidei, præcipias partes hujus universi, & ea quæ ad proprium statum pertinent.

CAPUT VI.

De mensura visionis beatifica.

1. **D**ico breviter, visionem beatificam non mensurari tempore, nec ævo, nec aeternitate essentiali, sed participata.

2. Prima pars patet, tempus enim est mensura rerum successivatum: sed visio beata est tota simul, quia beati omnia quæ vident in Verbo, vident in unica specie divinae essentiae: ea autem quæ videntur in unica specie, videntur simul, & non successivè. Quam rationem tangit D. Bernardus ferm. 31. in Cant. his verbis: *Illâ visio stat, quia forma stat qua tunc videtur: est enim, nec ullam capit ex eo quod fuit, vel erit, mutationem.*

3. Confirmatur: principia visionis beatifica, nempe lumen gloriae, & divina essentia gerens vices speciei intelligibilis, non mensurantur tempore, ut constat: Ergo nec ipsa visio beatifica.

4. Secunda pars non videtur minus certa, cum enim visio beatifica sit participatio divina intellectus, reddit animam veluti deiformem, & divino modo operantem, subindeque modo simpliori & immutabili, quam sit Angelus in suo esse; unde cum diversitas mensurae durationis retum, sumatur ex diverso gradu immutabilitatis illarum, ut docet D. Thomas supra qu. 10. art. 5. visio beatifica petit mensurari aliquam mensuram nobiliori & uniformiori quam sit ævum, quod mensuratur substantiam Angelorum.

5. Confirmatur: *Ævum*, licet sit in se immutabile & totum simul, admittit aliquam successiōnem, & aliquas variationes accidentales in An-

gelo, sive quoad mutationes locales, sive quoad diversos actus, ut dicimus in Tractatu de Angelis: visio autem beata, cum constitutat creaturam intellectualem in ultimo termino & fine, ac summa beatitudine, quæ non potest amplius crescere, nullam admittit successionem, aut variationem, etiam accidentalem, in ratione visionis. Unde Augustinus 15. de Trinit. cap. 16. loquens de visione beata ait: *Non erunt volubiles nostra cogitationes, ab aliis in alia euntes atque redeuntes, sed omnem scientiam nostram simul uno conceptu videbimus.* Et Bernardus 5. de consider. cap. 13. *Non enim tunc fragilis acies mentis nostræ, quantumcumque vehementer intendens, aliquatenus dissiliat, resiliere in suam pluralitatem: colliget se magis, adunabit, conformabitque unitati illius, vel potius unitati illi.*

6. Diccs, *Ævum* est mensura rei immutabilis in suo esse, & mutabilis secundum operationes ei adjunctas: Sed visio beatifica, quamvis sit immutabilis in suo esse, est tamen mutabilis quoad operationes ei adjunctas, nimirum quoad illuminations & revelations quas beati extra Verbum successivè recipiunt; cum statim initio beatitudinis non videant omnia quæ pertinent ad eorum statum, sed de his paulatim & successivè illuminentur: Ergo visio beatifica mensuratur ævo.

7. Respondeo quod quando dicitur, *ævum esse* mensuram rei immutabilis in suo esse, & mutabilis secundum operationes, hoc debet intelligi de operationibus illi adjunctis per se, non verò de illi adjunctis solùm per accidens: illuminationes verò & revelations qua sunt extra Verbum, non pertinent per se ad visionem beatam, nec ab ea emanant, sicut amor, fructus, & delectatio, sed per accidens tantum; pertinent enim ad aliud genus cognitionis, quam Theologi appellant scientiam infinitam, quæ per accidens ad visionem beatificam consequitur.

8. Tertia demum pars conclusionis, afferens visionem beatam non mensurari aeternitate essentiali, sed participata, constat ex eo quod id quod mensuratur aeternitate essentiali, debet esse omnino immutabile, tam ab extrinseco, quam ab intrinseco; sicut enim tempus consequitur motum, ita aeternitas omnimodam immutabilitatem: Sed visio beatifica, quamvis ab intrinseco sit invariabilis & indefectibilis, admittit tamen mutabilitatem & defectibilitatem ab extrinseco; Deus enim potest illam destruere & mutare, de absoluta potentia, & efficer quod sit major vel minor in eodem subiecto, pro diversis temporibus: Ergo non mensuratur aeternitate essentiali, sed participata. Unde D. Thomas 3. contra Gent. cap. 61. ait *visionem beatam esse in participatione aeternitatis.* Et in hac parte supra qu. 10. art. 5. ad 1. dicit quod *creatura spirituale, quantum ad visionem glorie, participante aeternitatem.*

9. Dices, Essentia divina, quæ in visione beatifica gerit vices speciei, mensuratur aeternitate essentiali: Ergo & ipsa visio. Respondeo essentiam divinam, ut est in se, mensurari aeternitate essentiali, non tamen præcisè quatenus gerit vices speciei in visione beatifica; quia concursus ejus ad visionem incipit, & potest desinere, & illa potest modò ad majorē, modò ad minorem visionem concurrere, quod totum importat aliquam mutabilitatem, saltem ab extrinseco, & in ordine ad potentiam Dei absolutam.

10. Confirmatur:

TRACT. III.

33 TRACTATUS III.

DE SCIENTIA DEI.

TN hoc Tractatu agemus primò de objecto formalis tam motivo quam terminativo intellectus divini. Secundò de scientia Dei respectu possibilium, quæ simplicis notitiae seu intelligentie appellari solet. Tertiò de causalitate scientia Dei. Quartò de scientia Dei respectu futurorum contingentium. Quintò de scientia media, quæ magnum ac celebre disputandi argumentum est.

CAPUT I.

De objecto formalis tam motivo quam terminativo intellectus divini.

1. **D**ico primò, objectum formale & primarium intellectus divini, non est ens, ut commune analogice enti creato & increato, sed solùm ens in creatum.

2. Probatur triplici ratione desumpta ex D. Thoma 1. contra Gent. cap. 48. Prima est: Illud solùm per se primò ab intellectu cognoscitur, cuius species intellectus intelligit: Sed species quæ Deus intelligit, est sola divina essentia: Ergo illa sola potest esse per se primò intellecta ab intellectu divino, & consequenter creature non possunt pertinere ad objectum primarium illius. Minor est certa, nam species est simul cum intellectu principium intellectoris: Sed nihil à divina essentia distinatum, potest esse principium intellectus divini: Ergo nec esse species quæ Deus intelligit. Major autem sic probatur à D. Thoma: *Operatio forme quæ est operationis principium proportionatur:* Sed species est forma & principium intellectoris: Ergo hæc debet cum illa proportionari, subindeque non potest illam excedere: Sed si aliud esset per se primò ab intellectione cognitum, & aliud per se primò à specie representatum, non servaret proportionem intellectus cum specie: Ergo illud solùm est per se primò ab intellectu cognitum, quod per se primò illi representatur per speciem.

3. Secunda ratio D. Thomæ, quæ est quinta in ordine, sic ab illo formatur: Primò & per se intellectum est perfectio intelligentis, secundum hoc enim intellectus est perfectus, quod intelligit in actu, quod fit per hoc quod est unum cum primo & per se intellectu: Sed nihil creatum potest esse perfectio intellectus divini: Ergo nihil creatum potest esse primò intellectum ab ipso, subindeque objectum illius primarium, non potest esse ens ut sic, commune analogice enti creato & increato.

4. Tertia ratio, quæ est septima in ordine, sic habet: Potentia specificantur ab objecto formalis & primario, ut communiter docent Philosophi: Sed intellectus divinus specificari nequit ab ente creato: Ergo illud non potest esse ejus objectum formale & primarium, nec per consequens ens, ut

commune analogice enti creato & increato. Major constat, Minor etiam videtur manifesta, nam dare specificationem potentiarum, est in illam exercere veram & propriam causalitatem; nihil autem creatum potest esse causa vera & propria alicuius perfectionis divinæ, alias aliqua divina perfectio, verè & propriè à creaturis dependeret, quod implicat: Ergo intellectus divinus ab ente creato specificari nequit.

5. Dico secundò, relationes & attributa non sunt objectum formale motivum intellectus divini, sed id convenit soli divinae essentiae, ut virtualiter ab illis distinguita.

6. Probatur primò: Intelligere divinum, cùm sit constitutivum naturæ divinæ, ut Tract. primo cap. 3. ostensum est, nihil supponit in Deo, scipso virtualiter prius: Sed si relationes & attributa essent objectum formale motivum intellectus divini, intelligere Dei supponeret in Deo aliquid virtualiter prius scipso: Ergo relationes & attributa non sunt objectum formale motivum intellectus divini. Major constat, nam de ratione primarij constitutivi est esse prius quod in re constituta intelligitur. Minor etiam videtur manifesta, nam objectum motivum virtualiter ab intellectu distinatum, est prius illâ virtualiter: Ergo si relationes & attributa, quæ virtualiter ab intellectu & intellectione Dei distinguuntur, essent objectum formale motivum intellectus divini, intelligere Dei supponeret in Deo aliquid virtualiter prius scipso.

7. Probatur secundò: Volitio est unum ex divinis attributis: Sed volunti divinae repugnat esse objectum formale motivum intellectus divini: Ergo & attributis. Major constat, Minor probatur. Objectum motivum intellectus divini, est prius illâ virtualiter: Sed volitio Dei non potest esse prior virtualiter intellectione divina, cùm intellectio prior sit voluntate: Ergo repugnat volunti divinae esse objectum motivum respectu intellectus divini.

8. Probatur tertio, & ostenditur relationes divinas non esse objectum formale motivum intellectus divini. Illud est objectum formale motivum divini intellectus, quod est species, vel gerit munus speciei quæ fecundatur ad intellectum: Sed relationes divinas non habent rationem speciei fecundantis intellectum divinum ad intellectum: Ergo nec rationem objecti motivi respectu illius. Major patet, Minor probatur. Species est principium quo intelligendi: Sed relationes divinas non sunt principium quo intellectus divinæ: Ergo non sunt species respectu intellectus divini. Minor probatur, tum de intellectione essentiali, nam absolute sunt priora notionalibus, & relativis, & consequenter nequeunt esse ab illis ut a principio. Tum de notionali, relationes enim filiationis & spirationis non sunt principiū quo intellectus notionalis, quæ Pater Verbum producit, imò nec ipsa paternitas; nam Verbum est simile Patri dicent

centi in principio quo: non est autem illi simile in paternitate: Ergo illa non est principium quo intellectus notionalis, quā Pater Verbum producit.

9. Confirmatur: Si relationes divinae non solum ratione essentiae, sed etiam ratione sui essentia species quibus Deus intelligeret, sequeretur non solum virtualiter sed etiam realiter multiplicari rationem speciei in Deo: Sed hoc dici nequit: Ergo nec illud. Minor patet, non enim minus inconveniens videtur multiplicari in Deo realiter speciem intelligibilem, quam intellectum, vel intellectum. Sequela autem Majoris probatur: Ea quae convenient relationibus divinis ratione illius quod addunt supra essentiam & lineam absolutam, realiter multiplicantur: Ergo si ratio speciei illius convenit ratione illius quod addunt supra essentiam, realiter multiplicatur species in Deo.

10. Dico tertio, relationes & attributa non pertinere ad objectum formale & primarium, terminativum intellectus divini, sed illud esse solam essentiam, ut ab illis virtualiter distinctam.

11. Hec conclusio sequitur ex fundamentis in praecedenti statutis. In primis enim objectum motivum & terminativum, inter se correspondere debent, cum idem ordo servetur inter objecta in terminando cognitionem, ac in terminando representationem; unde quia ens rationis non representatur per propriam speciem, sed per speciem entis realis, ad cuius similitudinem confingitur, non primario, sed secundario, ab intellectu nostro cognoscitur; nec alia ratione creaturae secundario cognoscuntur à Deo, nisi quia secundario representantur per speciem quā divinus intellectus intelligit: Ergo si relationes & attributa, non sint objectum primarium, motivum intellectus divini, idque competit soli divinae essentiae, ut virtualiter ab illis distincta, non erunt patiter objectum primarium terminativum illius, sed hoc conveniet soli divinae essentiae, ut virtualiter ab illis distincta.

12. Deinde, si relationes & attributa non possint esse objectum formale motivum intellectus divini, eo quod intellectio divina, ut potest natura divina constitutiva, nihil supponat in Deo seipso virtualiter prius, ob eandem rationem non possunt esse objectum formale terminativum illius, objectum enim terminativum, ab intellectione virtualiter distinctum, est prius illa, quandoquidem est veluti causa illius.

13. Objicies primò contra primam conclusionem: Quòd aliqua potentia est perfectior, eo universalius habet objectum, quare sensus interni universalius habent objectum, item quia intellectus excedit in perfectione imaginativam, universaliori gaudet objecto; unde cum intellectus divinus sit potentia perfectissima, universalissimum debet habere objectum: Sed ens abstrahens à creato & increato, universalius est ente increato: Ergo objectum formale intellectus divini, non est ens increatum, sed ens ut sic, abstrahens à creato & increato.

14. Respondeo distinguendo majorem: Quod aliqua potentia est perfectior, eo habet objectum universalius, universalitate continentiae & causalitatis, concedo majorem: universalitate prædicationis, nego majorem, & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam. Ex eo igitur quod intellectus divinus sit perfectissimus, fo-

lum sequitur ejus objectum debere esse universalius continentia & causalitate, non autem prædicatione; nam universalitas continentiae eminentialis, perfectior est universalitate prædicationis, cum haec in potentialitate, illa vero in actualitate fundetur.

15. Objicies secundò contra secundam conclusionem: Ideo natura divina est ratione sui species, subindeque objectum motivum intellectus divini, quia est actus purus, omnem potentialitatem excludens: Sed etiam attributa & relationes, ratione sui, & ut virtualiter ab essentia divina distincta, sunt actus purus, omnemque potentialitatem excludunt, alias summè perfecta non essent: Ergo sunt species quā divinus intellectus intelligit.

16. Respondeo essentiam divinam non habere rationem speciei, & objecti motivi intellectus divini, ex communi ratione actus puri, sed quia est actus purus primordialis, omnes Dei perfectiones radicaliter continens, quod non convenient relationibus & attributis. Sicut ergo, licet natura Angeli, & illius proprietates, in gradu immaterialitatis convenient; sola tamen natura unitur ejus intellectui ut species, quia est radix ceterarum perfectionum; ita quantis attributa & relationes cum natura divina in ratione actus puri convenient, sola tamen natura est species quā intellectus divinus omnes Dei formalitates cognoscit, quia est radix omnium illarum, & consequenter sufficiens ad omnia representanda.

17. Objicies tertio contra tertiam conclusionem: Ens divinum ut sic est commune relationibus & attributis, & omni enti divino, non vero divina essentia, ut ab attributis & relationibus virtualiter distincta, cum de illis non prædictetur, quatenus ab illis distinguitur: Ergo ens divinum ut sic, debet assignari pro objecto formaliter primario terminativo intellectus divini, non vero ipsa divina essentia, ut ab attributis & relationibus virtualiter distincta.

18. Respondeo ens divinum ut sic esse commune relationibus & attributis, & omni enti divino, communite rationis, sicut ens creatum ut sic est commune omnibus creaturis; essentiam vero divinam esse relationibus & attributis communem, communite reali, ut potest actu virtualiter & radicaliter ea continens. Unde cum ista continentia sit perfectior alia (nam commune per rationem, potentialiter ad sua inferiora se habet, & concipiatur ut divisibile & multiplicabile in illis) essentia divina assignatur à nobis pro objecto formaliter primario terminativo intellectus divini, non vero ratio entis divini ut sic.

CAPUT II.

De scientia Dei respectu possibilium, que simpliciter intelligentia appellatur.

1. **V**T certum supponunt omnes Theologi contra Aureolum, Deum cognoscere creaturem secundum illud esse proprium & particolare quod in seipso habent, vel habere possunt, & non solum secundum illud esse eminens & in creatum quod habent in Deo. Cum enim scientia Dei sit infinitè perfecta, debet se extendere ad quocunque cognoscibile, distincte & in particuli; & cum sit causa rerum, ut ostendemus capite

pite sequenti, sicut illas producit, secundum esse proprium & particolare quod habent in seipso, ita & illas cognoscit. Sed celebris est controversia inter eos, de modo quo Deus illas cognoscit, an scilicet eas cognoscat immediate, & indepedenter ab essentia divina prius cognita, an vero solum mediately, & in essentia divina tanquam in causa, & medio prius cognito? Primum assertunt plures ex Recentioribus, Secundum Thomistæ: aliqui vero, ut ab hac difficultate faciliter se expediant, utrumque modum cognoscendi creaturem in Deo admittunt.

2. Dico primò, Deus cognoscit creaturem possibilis in sua essentia tanquam in causa, & medio prius cognito.

Hanc conclusionem docet expressè Dionysius cap. 7. de divin. nomin. ubi ait quod *Deus ex se & in se per causam, rerum omnium anticipatam notitiam habet*. Quod unico causa complexu omnium noscit. Quod seipsum cognoscens divina sapientia, novit omnia. Illam etiam aperte tradit S. Thomas variis in locis, præsentim i. contra Gent. cap. 49. Et in hac parte supra quæst. 12. art. 8. & hinc quæst. 14. art. 6. ubi illam probat hac ratione: Non potest aliqua causa comprehendendi, nisi in ea cognoscantur effectus in illa contenti: Sed Deus est causa continens eminenter creaturem, & seipsum comprehendens: Ergo in se ut in causa omnes creaturem cognoscit. Minor patet, Major probatur. Tunc aliqua causa comprehenditur, quando cognoscitur adæquatè, & omni modo quo cognoscibilis est: Sed non potest cognosci adæquatè, & omni modo quo cognoscibilis est, nisi in illa cognoscantur effectus quos virtualiter continet: Ergo non potest cognosci comprehensivè, nisi in illa cognoscantur effectus quos eminenter aut virtualiter continet. Major constat, Minor probatur. Causa continens eminenter aut virtualiter aliquos effectus, potest attingi ut ratio cognitionis illorum: Ergo nisi sic cognoscatur, non cognoscitur adæquatè, & omni modo quo cognoscibilis est.

3. Confirmatur: Cognitio quam Deus habet de creaturis est sapientia: Atqui non esset talis, si eas non cognoscet in sua essentia ut in causa: Sapientia enim est cognitio effectus per causam altissimam; causa autem altissima creature est Dei essentia: Ergo &c.

4. Dico secundò, Deus non cognoscit creaturem possibilis in seipso immediate, hoc est indepedenter ab essentia divina prius visa & cognita, subindeque non cognoscit illas duobus modis, nempe in seipso mediate, & in seipso immediate. Ita D. Thomas hinc artic. 5. ad finem corporis, ubi sic concludit: *Igitur dicendum est quod Deus seipsum videt in seipso: alia autem à se videt non in ipso, sed in seipso.*

5. Ratio etiam id suadet, primò quia si Deus cognosceret creaturem immediate in seipso, & indepedenter ab essentia divina prius cognita, objectum formale & specificativum intellectus divini esset ens creatum, vel ens ut sic, abstrahens à creato & increato: Sed hoc dici nequit: Ergo nec illud. Sequela Majoris est evidens, illud enim est objectum formale & specificativum intellectus, quod ratione sui, atque adeo immediate, attingitur per illum. Minor autem capite præcedenti probata est tripli ratione desumpta ex D. Thoma i. contra Gent. cap. 48.

6. Secundò, non potest Deus cognoscere creaturem, nisi utendo ad hoc suā essentia tanquam specie intelligibili: Atqui utendo suā essentia

tanquam specie intelligibili, non cognoscit etiam creaturem immediate in seipso, sed mediately in seipso tanquam objecto primario & prius cognito: Ergo &c. Major constat, Deus enim non potest cognoscere creaturem per speciem creatam, tum quia esset in potentia ad eam, & ab ipsa perficeretur; tum etiam, quia cum ab æterno omnia cognoscat, sequeretur aliquid creatum, nempe speciem illam, esse ab æterno. Minor vero probatur: Essentia divina, ut species, non repreäsentat per se primò & immediate creaturem: Ergo Deus utendo suā essentia tanquam specie intelligibili, non cognoscit creaturem immediate in seipso. Consequentia patet, quia eo modo cognoscitur objectum per speciem, quo ab illa repræsentatur. Antecedens vero, quod aliqui ex Adversariis negant, probatur primò. Objectum immediate repræsentatum per speciem, debet convenire cum illa in gradu immaterialitatis, ut docet D. Thomas supra quæst. 12. art. 2. inferens ex hoc principio, nullam speciem creatam posse repræsentare quidditatim Deum: Sed nihil creatum potest cum divina essentia talem convenientiam habere, alioquin esset actus purus, sicut Deus: Ergo nihil creatum potest repræsentari immediate per essentiam divinam, ut speciem. Secundò, repræsentatio speciei vel est ratione similitudinis, vel ratione identitatis cum objecto: Sed essentia divina nulli rei creatæ potest esse perfectè similis, & multò minus cum ea identificari: Ergo essentia divina ut species, nullam rem creatam primario repræsentare potest. Tertiò, cum species à suo objecto primario sive immediato specificetur, si essentia divina ut species primario sive immediate repræsentaret creaturem, ab illis perfectionem suam specificam acciperet, quod implicat: Ergo essentia divina, ut species, non repræsentat per se primò & immediate creaturem.

7. Objicies primò contra primam conclusionem: Essentia divina nequit habere rationem medij directis in cognitionem creaturarum: Ergo Deus illas non cognoscit mediately in sua essentia ut causa. Consequentia patet, Antecedens vero probat Vasquez dupliciter: Primò quia medium quod ducit in cognitionem alterius, dicere debet relationem realem ad ipsum, eique perfectè assimilari; quæ tamen duo convenient nequeunt divina essentia, respectu creaturarum. Secundò, quia medium in cognitionem alterius, debet habere necessariam connexionem cum illo, alia non posset ducere in certam & infallibilem illius cognitionem; sicut medium probabile non ducit in certam ac scientificam cognitionem conclusionis, quia necessariò cum illa non connectitur: Sed essentia divina non habet necessariam connexionem cum creaturis possibilibus, alioquin illis destructis, ea pariter defrueretur, quod videtur absurdum: Ergo non potest esse medium ducens in cognitionem illarum.

8. Respondeo negando Antecedens, & ad primam ejus probationem dico, quod licet medium cognitionis, & res quae in eo cognoscitur, debeant dicere relationem realem ad invicem, & perfectè assimilari, quando ambo sunt ejusdem ordinis, & convenienter imivocè; non tamen quando medium est ordinis superioris ac increati, & convenienter tantum analogicè, sicut essentia divina & creatura; tunc enim medium illud est independens ab eo quod manifestat, & sufficit quod res manifestata, quæ è contra ab eo dependet, dicat habitudinem realem ad ipsum. Et certè, cum species sit formalis similitudo sui objecti primarij, majorum dicit habitudinem